



Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris Theologia Tripartita Universa

Complectens nunc Bibliothecam perfectam Viri Ecclesiastici, ordine
sequenti

Controversiae Heterodoxae Ac Scholasticae - Cum speciali Notitia rerum
Modernarum, & Chronologia totius Monarchiae Sacrae, & Saecularis,
Pontificum, Conciliorum &c. Haeresum omnium, ac Propositionum
damnatarum Mundi Sex Aetatum ...

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Articulus I. Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem & cultum
convincentes. Vterius demonstratur Dei existentia & sapientia suprema
ex Proportione partium & operationum in homine & singulis ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-38447



PARS PRIMA.
RESOLUTIONES
THEOLOGICÆ POLEMICÆ

DE
MODERNIS CONTROVERSIIS, ET QUÆSTIONIBUS,
facili methodo decisis.

TRACTATUS I.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Ecclesiam.

CAPUT I.

Vera Religio commonstratur horum temporum Libertinis.

ARTICULUS I.

Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem, & cultum convincentes.

§. I.

Dico Primò; Ex Serie, & Dependentiâ Creaturarum colligitur necessaria Dei existentia & Religio illi debita.

Demonstratur clarè & breviter hoc modo. Sicut mihi manifestum est meipsum, qui aliquando non eram, in hac rerum natura nunc existere, vivere, operari; ita mihi certò innotelet existere aliquam Causam primam & supremam, cui ego quod sum, aut vivam acceptum referre debeo. Non enim potuit hæc quæ confuso corporis moles, nullo procreante, repente ex nihilo profilire: multò minus ego primus illius artifex esse potui, ac meipsum è spatis imaginariis in hoc orbis theatrum inducere: Si enim existere deberè antequàm existerem, & creare antequàm essem creatus; quod fieri penitus, aut intelligi nequit. Neque possum existendi exordium ab alia causa v.g. à meo parente derivare, nisi ille pari modo suam originem ab alio hauserit, & hic ab alio, perpetuâ serie progrediendo; donec tandem deveniatur ad Causam primam & necessariam, à qua & primus hominum parens, & ego, & omnes creaturæ principium aliquot existendi acceperunt.

Frustra autem, ne ad Causam primam deveniatur, finget Atheus seriem infinitam causarum à se mutuo dependentium, in qua nihil primum, aut supremum reperiat. Nam contra, ut rem obscuram claro exemplo expediam. Tametsi in Catenâ ferrea ex alto pro-

A tenis

Prima ad salutem remota est effrenata vitæ licentia: hæc uti Mentem cæco impetu convertit ad amorem creaturarum, ita eam penitus avertit à notitiâ, & cultu creatoris: facile enim error excæcat, quos libido demerit. Hinc fit ut nostro ævo plurimi passim reperiantur non tam Hæretici, quàm Libertini, qui Religionis omnium expertes, & rerum creaturarum Idolis affixi, nullam alterius vitæ curam admittunt. Serpit hæc dira contagio, non tantum inter humiles casus ignaræ plebis, sed vel maximè homines in speciem politos, populique duces, & ipsas Principum aulas pedetentim invadit: ubi à multis Deus vix colitur, nisi purpuratus; cura omnis in Curia versatur; multa de statu publico, nulla de privata salute cogitatio. Fortunæ tantum litare, viros principes ut Semideos colere, & ab aliis coli, plurimum summa, aut unica Religio est. Homines sic affectis, ut sopor ille lethargicus excutitur, ante omnia necesse est, ut vivâ summi Numinis, æternique iudicii cognitione percellantur. Habenda igitur in promptu argumenta, quibus per res creatas ad agnitionem Creatoris, & per sensuum experimenta ad rerum à sensu remotarum fidem, amoremque traducantur: frustra enim hos, Catholicos reddere contendes, nisi prius veri nominis Christiani efficiantur. Quin & experientia docet, quoscumque Sectarios, imò & Catholicos in fide languidiores, ex hac vivaci supremi Numinis, rerumque æternarum demonstratione, ad veræ Religionis investigandæ desiderium, firmamque in suscepta fide constantiam vehementer incitari.

R. P. Arsdæ. Tom. I.

Arsdæ
kin

Theo-
logia

Tom. I.

Art. I.

tenſa concipias ſeriem infinitam annulorum ſe mutuo ſuſtentantium, neceſſario tamen vel intra, vel extra illam ſeriem dabitur aliquid ſupremum à nullo ſuſtentante dependens, à quo annulorum omnium gravitas ſuſtentari debeat, cum nullus in tota catena annulus poſſit ſeipſum ſuſtentare. Sic etſi admitteretur poſſibilis ſeries cauſarum infinita, neceſſario tamen ſi non intra, ſaltem extra illam ſeriem exiſtet cauſa aliqua prima, ac ſuprema, à qua ſic procedunt ac procreantur univerſa, ut ipſa per ſe exiſtens, à nullo debeat originis ſuæ primordia derivare.

Unde ſequitur, me huic ſupremo rerum omnium Conditori, ac meo primævo Parenti, ipſo creationis jure, ſinceram fidem, cultumque debere; ac proinde ſi hunc præſtare omittam, debito ſupplicio ejus arbitrio plectendum eſſe.

2. Neque tibi in mentem veniat, totam hujus univerſi machinam, ſine alio principio, mo e tantum ſua ab æterno ſubſiſtiſſe, nec niſi ex varia corpufculorum mixtura, motu, ſymmetria, novas rerum ſpecies componi, potius, quam ab aliqua cauſa produci. Apage inane ſigmentum. Si enim Mundus hic adeo longævus foret, fatiſ ſanè ætatis haberet, ut ipſe pro ſe loqueretur, & illius æternæ, ac venerandæ antiquitatis teſtimonium aliquod exhiberet. Jam verò, ſi omnes mundi Annales conſulamus, ſic inter ſe conſentiunt univerſi, ut ultra ſex millia annorum, nulla anteriorum temporum mentio reperiatur. Quin potius & novas artes & ſcientias, & regiones præciſis ſæculis incomperatas, non ita pridem inventas eſſe Annalium monumenta conſignant, & noſtra etiam ætas teſtatur. Quod ſi ante hæc tempora, infinita ſæculorum millia effluxiſſent, quo pacto immenſa illa annorum æternorum retroacta ſeries artibus his excogitandis, aut regionibus inveniendis non ſuffeciſſet?

Neque dicas, has artes, aut anteriorum ſæculorum memoriam intercidiffe, ex aliqua præſcorum hominum incuria, quaſi prætermiſerint illi priorum temporum geſta & monumenta poſteritati conſecrare. Mirandum ſanè foret, in re tanta, tam publica, tam naturæ conſentanea, commune illud, & pluſquam Pythagoricum totius orbis ſilentium. Nihil enim hominibus magis jucundum, & à natura inſtitum eſſe ſolet, quam ſua, majorumque ſuorum decora, monumentis perpetuo duraturis, toti poſteritati celebranda transmittere. Idque nimis manifeſtum eſt ex ſingularum Gentium annalibus antiquiſſimis, & Virorum illuſtrium præclaris facinoribus, non tantum in ſcriptis hiſtoriis, ſed etiam in vivis marmoribus, ac maſoleis omni ſtudio ab oblivione vindicatis. Quod ſi ante præteritorum temporum memoriam ultimam, per immenſi temporis durationem, cum mundo homines extiſſent, illos quoque idem ardor, eadem antiquitatis explorandæ cupido rapuiſſet. De his verò ultra primum Adami ævum ſilent omnium gentium hiſtoriæ, omnia priorum ſæculorum monumenta conticeſcunt. Neque poteſt contra æternam mundi durationem, inſonare clariuſ teſtimonium, quam altiſſimum iſtud totius æternitatis ſilentium.

II. Fruſtra autem, ut hujus argumenti vim eludas, cum *Machiavelli* aſſeculis, conſuges ad ingentes aquarum eluviones, & varia orbis incendia, quibus præteritas omnia prioris ævi veſtigia ante Adamum conſumpta fuiſſe. Hæc enim commenta, cum nulla fide, aut hiſtoria fulciantur, ad fabulas & chimæras facile relegantur.

Sed age, ut rem preſſius urgeamus, quæro, Ex his eluvionibus & incendiis, aut hominum aliqui, aut nulli ſuperſuerunt? Si aliqui, poterant illi rerum præteritarum memoriam in poſteris conſervare. Si nulli, dic quæſo, quo modo ad te, nullo qui referret ſuperſite, harum eluvionum notitia pervenit? An non vides bellum iſtud eſſe commentum omni teſte ac præſidio orbatum?

Tuo igitur teſtimonio machinæ iſtius æternæ tota moles incumbit. Faciamus potro tecum per hujusmodi eluviones, & orbis univerſi conflagrationes, omne genus hominum abſumptum aliquando fuiſſe, nullo ſuperſite, qui anterioris ætatis notitiam propagaret. Sed hoc admiſſo, ulterius inquiri, quo pacto poterint homines aliqui poſt communem interitum, ſine parente, ſine conditore, in hoc orbe terrarum denuo comparere? Vis ut more *Deucalionis* novum genus hominum ex ſaxis reparatum, aut potius ex orbe lunari delapſum credamus? Minimè, inquis, ſed ex commixtione elementorum, ac calore ſolis, inſtar glirum aut ranarum, novi iterum homines è terra proſilière. Si & hoc generis noſtri probrum, potius quam Deum illius auctorem admittere non reformides? Dic quæſo, Cur non & hoc tempore reperiatur homines aliqui terrigenæ, more ranarum aut murium in campis, aut paludibus, ex eadem corpufculorum mixtura profeminati? Adeſt non minor quam olim influxus ſolis ac ſyderum, præſto eſt eadem natura ac ſymmetria corporum ſublunarium: hæc omnia modis innumeris aſtudu miſcetur, & agitantur: neque tamen hæc ætenuſ unum nobis maſculum, aut embriõnem in orbe univerſo, extra atheorum cerebrum, protuliſſe memorantur.

En quo tandem evaneſcant dementes Impiorum cogitationes! Quantumvis illi oblivione æternâ omnia involvant, & hominum genus ad ranarum aut pulicem ſortem abſciant, & mundum ipſum flammis & undis pænè evertant, ne ſic quidem ſupremum univerſi Conditorum effugiunt.

Cum igitur hæc ætenuſ oſtenſum ſit, nec mundum, nec homines ab æterno extiſſe, neque potuiſſe in tempore à ſeipſis, nec ab alio principio in infinitum procreari, manifeſtè conſtititur, à prima rerum omnium cauſa ac conditore originis ſuæ primordia obtinere, cui proinde ſincera fides, ac Religio debeat.

§. II.

Dico Secundò: *Ex ipſa Hominis ſcientia, & rerum caterarum Ordine perfectiſſimo, ſupremi Moderatoris providentia omnibus adoranda & colenda eluceſcit.*

IV. A C primò quidem, hanc ſupremi Numinis agnitionem intimis hominum pectoribus ab ipſa natura inſculptam eſſe deprehendimus, ex ſtimulis *ſcientia*, ſive tacita formidine, quâ admiſſo gravi flagitio v.g. homicidio, homines etiam ethnici concutiuntur, quantumvis illud in vaſta ſolitudine, abſque omni arbitro aut teſte patratum fuerit. Quæro enim, quem poteſt ille homicida violatæ legis vindicem formidare? Non primò ſeipſum, nullum enim à ſeipſo ſupplicium pertimeſcit. Non alium hominem, qui crimen reſteret, aut puniat: certus enim eſt, nullum mortalium ſceleris ſui conſcium fuiſſe: & tamen tacitus illi tremor, & ſolicitus pavor exagitat. Deum igitur ubique præſentem, Deum omnia etiam occulta inſpectantem trepidando metuunt, & metuendo agnoſcunt quem

quem nempe, ut auctorem naturæ pertinet, violatam naturæ legem in præfenti, aut futuro sæculo vindicare.

Hinc igitur agnosco, me in ipso mentis meæ tribunali adeo vivum circumferre supremi Numinis testimonium, ut si debitam illi fidem & obsequium non exhibeam, non tantum Deum Judicem, sed etiam meam conscientiam habere debeam contra me vindicem, testem, accusatorem.

V. Secundò: Si transfero oculos à me ipso in hunc *Orbem aspeclabilem*, occurrit imprimis, hæc in qua consisto, Terræ, & Maris ingens machina, in medio Aëre, nullo sustentante, librata. Hinc ascendo ad amplissimum globum Lunæ & Solis, qui constanti tot seculorum cursu orbem universum illuminat. Pergo hinc ulterius ad reliquas Stellas, multitudine innumerabiles, splendore eximias, miro & immutabili ordine in Firmamento collocatas. Considero denique ipsius Firmamenti amplitudinem immensam, & motum præcipientem, tot tamen millibus annorum, absque errore minimo, in suo cursu ac tramite persistentem.

Horum singula si cum Astrologis penitus contempleremur, comperiemus magnitudinem Solis plusquam centies & quadragies totius terræ globum superare: imò alii ad millies septingentes cum Tacquetio nostro extendunt. Terræ autem totius ambitus prope ad viginti duo leucarum millia porrigitur. Stellas in firmamento nocte serenâ conspicuas quis poterit numerando recensere, quæ ad constellationes mille viginti duas reducuntur? Et tamen inter has, plures stellæ quæ dicuntur primæ magnitudinis, totam Terram plusquam quadragies excedunt. Distantiam autem immensam Stellarum Fixarum à Terra inde conjicies, quod ipse Sol, multò nobis vicinior, distet ultra quatuor miliones milliarium; Luna verò ultra septuagies mille miliaria Belgica. Movenitur autem astra firmamenti singula velocitate tam stupendâ, ut singulis horis multos leucarum miliones conficiant, cum & ipse Sol in circuitu multò inferiori, non minus quam millionem leucarum in horas singulas decurrat. Quæ omnia ad ampliore longè numerum extendi censet Ricciolus, & ex parte G. Hesius, alique viri accuratissimi.

Nunc inquirò, à quo tandem possunt existere, & ordinari hæc quæ recentius univèrsâ? Non eo pertingit Hominis industria, quæ vel in unius familiæ gubernatione mirum quantum defudat: nec opus est Angelicæ virtutis & intelligentiæ, angustis nempe spatiis, ac limitibus circumscriptæ. Non igitur existunt illa nisi à supremo, & perfectissimæ mentis Artifice, qui singula cum nondum essent, ex nihilo produxit, producta inter se aptissimo ordine disposuit, & sic disposita in eodè tenore ad hunc usque diem continet, ac conservat. Non enim potuit ingens illa rerum machina per se, absque supremæ causæ adminiculo, ex nihilo emergere, ut in §. 1. ostendi; multòque minus absque ejusdem dispositione ac consilio in eam, quam descripsi, formam ordinemque fortuito consurgere. Ut si in vasta solitudine occurreret palatium amplissimum, optimo singularum partium ordine constitutum, nemo est hominum, qui illic non agnosceret, talem fabricam non casu fortuito, sed ab Artifice mente & ratione prædito in talem ordinem formamque coaluisse.

Eodem modo ulterius investigandum, quonam moderante dirigatur *Motus Solis* perpetuus in suo ac-cessu, & recessu, ad certos fines & usus rerum sublunarium, ut ver hyemi, veri æstas, ætati autumnus, ordi-

R. P. Arsdæ. Tom. I.

ne ac lege numquam aberrante succedat? Non possunt sanè hæc omnia ab alio principio promanare, quam à supremo, ac sapientissimo rerum omnium Moderatore, cui curæ est tam vario solis motu, ac temporum alternatione, hominum genus, resque cæteras ab interitu conservare. Sol enim, cum sit mentis & rationis expertus, neque rerum sublunarium exigentias intelligere, neque cursum suum certâ lege ad earum usum, utilitatemque flectere, aut ordinare potest. Cernimus enim, verò, nec Cymbam unam, utpote ratione carentem, absque nauclero, nec Currum unicum absque auriga, ad destinatum locum motu se proprio, consilioque dirigere. Multò minus potuit tam varius, tam diuturnus solis, siderumque motus, sine supremo moderatore, per sex millia annorum, ad fines adeò admirandos cæco impetu insecti, nullo consilio dirigi, nullâ providentiâ gubernari. Inops ipse sit mentis qui hæc sine mente perfectissima fieri posse arbitretur.

Qui ergo creaturas etiam rationis expertes ad fines suos tam accuratè dirigit, quomodo patietur hominem ratione præditum, ab ultimo suo fine, qui est ipse Deus, impunè recedere, & ab ejus fide, & obedientia spontè aberrare?

VI. Quod si etiam in *Homine* (qui meritò *microcosmus*, sive, parvus mundus, dicitur) consideres partium singularum ad se mutuo, suasque operationes *Proportionem* & *symmetriam* admirandam; si etiam in singulis animalculis tot *Insectis*, tam solerè inditos ad suam, suæque speciei conservationem; si in ipsis Arboribus, & plantis, imò in unico *Flosculo* adertas partium singularum ad suos fines ordinatissimam texturam; feminis ex quo paulatim formatur vim, & energiam; stipitis unde flos superius consurgit varios, & æquabiles plexus; si denique singularum particularum mirabilem, sibi que semper constantem ordinem & æconomiam penitus perspicias, illico profectò exclamabis, Hic digitus Dei est, hic sapientia sublimissima, hic supremi Opificis artificium.

Idem illicò deprehendes si pergas ad Animantia singula, ac tantum inquiras, quorum præ aliis Ciconiæ, ac Grues collum, rostrumque habeant longissimum? In promptu causa est, partium debita ad suos fines proportio. Quia cum animantia ista præ cæteris pedes habeant oblongos, necessaria etiam fuit colli, rostrique longitudo sic proportionata, ut ad alimentum sibi ex terra desumendum extremum rostri porrigere valerent: hæc verò longitudine carent passerès, columbæ cæteræque volucres quæ pedes habent breviores, adeoque rostrum terræ vicinias.

Quorsum *Animalia terrestria* equi, boves, leones, &c. quatuor pedibus sustentantur, *volatilia* tantum duobus fulciantur? Quia illa quadrupedia terræ insunt, gramine aluntur, & graviori constant corporis mole, quæ ad sui sustentationem quatuor pedes veluti toridæ columnas requirit. *Volatilia* verò, cum maximè aërem incolant, muscis pro alimento captandis alas potius, quam tot pedes deposcunt. *Piscibus* denique non pedes, non pili, non plumæ, sed squamæ dense, instar lorice, aquarum frigori obsistentes; ac branchæ tenues aquam dividentes, corpusque in ea libantes solertissimè attribuuntur.

Ac ne in singulis ad alia minuttiora, qualis est unius oculi fabrica admiranda, latius excurram, de solo corpore humano cum Anatomicis pronuntiat eximius olim *Averroes*, adeò eminentem esse illius in particulis singu-

Arsdæ
kin

Theo-
logia

lis structurâ ac symmetriam, ut non possit ab alio, quàm à supremo profus rerum omnium Artifice fabricari. Hoc artificium admirandum, in rebus creatis maximè obviùm & aspectabile, si quis attentè contempletur, scalam habet expeditissimam, quâ ad supremâ atque increatâ Sapientiâ non tantùm notitiâ, sed etiam summam illius admirationem, amoremque facilè conscendat.

§. III.

Dico Tertio: *Spiritus à corporeo sensu separati, uti & Miracula vim naturæ exuperantia, ad divinâ Potentiâ notitiâ, cultumque manifestè adducunt.*

VII. PRIMò quidem, Extra creaturas in hoc mundo aspectabiles, occurrunt etiam *Spiritus invisibiles à materia, sensuque separati, ut sunt Angeli, ac dæmões, qui in oblectis hominum corporibus sese produnt per operationes admirandas, quæ à nullo hominum possunt exerceri.* Nihil enim certius est, quàm dari artem Magicam, & occulta cum dæmonibus pacta & commercia, ex quibus cogimur admittere *Spiritus corporis expertes, maximâ agilitate, intelligentiâ, ac potentiâ præditos, quâ producuntur effectus, qui omnem potestâtè naturæ visibilis longissimè transcendunt.* Sicut ergo inficiari non possumus existere hos *Spiritus, qui sub aspectum non cadunt, à rebus corporeis separatos; ita necesse est agnoscere Spiritum aliquem supremum, ac potentissimum, qui occultâ virtute cætera omnia moderatur, quem Deum vocamus, et illum nec visu, nec alio sensu percipimus.*

Secundò, supremi Numinis Majestatem nobis produnt, innumera omni ævo Miracula, quæ cum omnes naturæ vires excedant, à solo Deo ea provenire necesse est; qualia sunt tot manifesti favores sinceris Dei cultoribus concessi; tot pœnæ sacrilegis, ac perjuris repenti irrogata.

VIII. Quarto enim, A qua virtute aut potestâte prodierunt supra vim naturæ tot Prodigia olim patrata, dum divinis instar muri hinc & hinc Oceani fluctibus populus Israëliticus, duce Moysè, profundum maris alveum sicco vestigio transmisit: aut dum Josue invocato Numinis auxilio, in medio æthere præcipitem solis cursum extemplo frenavit. Et ut propinquiora memorem, quo auctore Christus coram multis testibus Lazarum è monumento, filium viduæ è feretro, & plures alios luce orbatos ad vitam repenti suscitavit? Quâ vi, aut potentiâ plures alii Dei cultores, omni ævo ad nostra usque tempora, paria superioribus prodigia orbi palam spectanda exhibuerunt. Potuerunt scilicet elementa, potuit vis occulta naturæ ad hujusmodi miracula sufficere, quæ omnem naturæ potestatem manifestè transcendunt. Diu sanè multumque universæ Naturæ opem implorabis, antequam ea opitulante unius digiti vulnus momento obducas.

Sed ne tam potenti argumento ad præstandum Numini fidem cultumque adigatis, hæc omnia ut historias falsas, aut oculorum ludibria, cum Machiavello, dicere non erubescas. Verùm non advertis te pariter infano ausu omnium historiarum fidem, & humanum commercium è mundo relegare? Gesta Regum, aut Cæsarum undenobis nisi ex conscriptis majorum monumentis recensere? At, si tecum insanire velim, reptiabo universa. Proferes testes ac tabulas plurimorum Auctorum fide, ac testimonio ad posteritatem transmissa. Dicam illico, falsas historias, fictas tabulas, omnia

hominum astu & fraude odornata. Nulla ergo deinceps in tabulis, nulla in testibus, nulla in hominum dictis aut factis fides residet. Quod aliud non est, quàm necessarium vitæ humanæ commercium, & omnem probandæ veritatis viam penitus intercludere. En quo devenit ista hominum vesania, quæ dum tentat è mundo rollere fidem divinam; omnem pariter destruit fidem humanam.

§. IV.

Dico Quarto: *Ex prædictis apertè evincitur, quemlibet Dei agnitionem cultumque liberè avertentem, rectè inter homines fatuum, aut amentem reputari.*

IX. Hoc ut demonstrarem, assumo principium à Philosopho traditum *jo. Ethicorum*, & ab omnibus summo consensu receptum: *Quod universis videtur, id verum esse debet.* Hoc enim principio sublato, facile negabo, bonum esse vivere, malum mori; mel dicendum dulce, fel amarum. De hoc autem si dubitavero, fatuus illico appellabor, quia hoc & universis videtur, & natura ipsa loquitur, mel scilicet dulce, fel verò amarum esse: Nam ut verissimè Tullius, de quo omnium natura consentit id verum esse necesse est. Nunc ulterius subsumo: Atqui universis mente sanâ præditis semper videtur, semperque visum est, dari in mundo aliquod Numen debità religione colendum. Constat enim ex omnium gentium historiis, etsi invente fuerint nationes, quæ vitam duxerint sine domibus, sine vestibus, aliisque hominum commodo ac naturæ consentaneis; nusquam tamen extare gentem, aut urbem, cui nullus sit Deus, nulli ritus, nulla sacrificia. Adeò ut inter regiones postremo sæculo in novo quasi orbe repertas, nulla sine religione aliqua vixerit, quamvis in cæteris vix à belluis differre viderentur. Neque potest communis ille hominum sensus ac consensus ab alia causa enasci, quam à quadam luce, ac communi dictamine ab Auctore naturæ omnibus impresso, ut illum tanquam primum originis suæ principium sibi quaerendum ac colendum agnoscerent. Quod autem à natura duce, & ingenta omnibus luce proficiscitur; id absq; dubitatione verum certumque à quovis ratione prædico judicari necesse est. Adeò ut si quis præfractè obluetur, aliud existimari nequeat, quam hominem illum laeso turbatoque cerebro, vim judicandi amisisse, quâ solet verum à falso discerni.

X. Atque hinc ulterius conicio, contra curam debitam inquirendæ Religionis, Ab auctoritate Libertinorum nullum posse prætendi argumentum, quos hic in delirantium numerum redigendos esse jam demonstravi. Nulla sanè fatuitas est sine aliquo similibus cerebri patrono, neque tamen rebus communi orbis judicio receptis, quidquam derogare solent dissona paucorum deliria. Communis certusque est hominum sensus, vitam suam cuiuslibet æstimandam; & tamen inventi sunt aliqui qui violentas manus sibi intulerunt. Quid magis cœcitas, quam nos aliquid certi cognoscere? id tamen: præfractè negatur. Veritas est lumine natura præstita, me non posse simul scribere, & non scribere, sed & hoc à Parmenide pro falso habetur. Nulla denique veritas adeò lucida est, ut ad eam proterva quorundam ingenia non caligent; quod si ad obducendam veritati caliginem, illa paucorum cæcitas sufficeret, jam pridem omnis è mundo veritas exularet.

Hoc interea ex dictis liquet, in nullo rationis dictamine,

mine, communem orbis universi sensum magis convenire, quam in admittendo aliquo Numine ac Religione, quam quisque ex sola natura luce ac magisterio sibi colendam esse decernit. Unde demum conficitur, nihil posse obtendi quo minus inter fatuos, aut emotæ mentis homines esse censentur, qui contra veritatem adeo apertam paucos sequuntur Libertinos, quos in hoc iudicio impotes esse, & in media luce cæcutire, jam palam fecimus & pluribus infra confirmandum erit.

§. V.

Dico Quintò: *Ex argumentis hætenus allatis certò concluditur, ex neglectu Fidei, cultusque divini, sequi penam ignis æterni.*

XI. **P**rimò, Quia communi orbis consensu ex his, & sequentibus argumentis, Omnes non modò Christiani, sed etiam Judæi, Turcæ, ac pleræque Gentes Barbaræ omni ævo hanc indubitatam intulere sententiam: *Qui negligit Deum in hac vita dignè colere, in altera vita condignè punietur.* Sicut ergo violatæ fidelitatis erga Regiam Majestatem condigna pœna est, ferri, aut flammæ tortura, definito tempore duratura, ita neglectus fidei debitæ Regi æternò, condignum supplicium est cruciatus ignis æterni. Quia Dei infiniti Majestas & excellentia, cujuslibet Principis dignitatem infinitis gradibus antecellit.

Hoc cum ita sit, quo modo potero ego ad hanc totius Universi vocem obsistere, aut in hoc præ omnibus vitæ negotiis curam & cogitationem non intendere, ut divinæ Majestati debitam fidem, cultumque persolvam. Si enim in periculis vitæ præsentis brevi finiendæ, omni studio remedia quaruntur tutissima, quanto magis id agendum est in præcavenda jactura vitæ æternæ, & vitandis pœnis perpetuò duraturis.

Secundò. Præter hanc totius naturæ vocem, Deus ipse per voces Prophetarum hanc doctrinam omni ævo hominibus propalavit, & novissimè locutus est nobis in Christo Filio suo, qui in testimonium *Hujus veritatis à se revelatæ, in publica orbis luce, cæcis à nativitate visum, claudis inaccessum, mortuis plurimis vitam momento restituit.* Qui in demones, in elementa, in morbos omnes, solâ voce, aut nutu, absolutissimum exercuit imperium. In cujus morte supra omnem naturæ ordinem, orbis universus densa tenebrarum caligine obductus est, & tota terræ machina horrendo tremore concussa, petris scissis, & mortuorum sepulchris divinâ virtute referatis. Qui denique post mortem redivivus, pluribus palam inspectandus & palpandus apparuit: ac demum divinâ luce refulgens, coram multis testibus, in cælum propriâ virtute conscendit.

Quæ omnia, pariter cum sua doctrina probatissimis *divinarum Scripturarum monumentis*, & innumeris per Evangelii præcones *Miraculis* confirmatâ, adeo omnibus manifesta reliquit, ut maxima pars orbis, non vi aut armis, sed apertâ veritatis luce adaucta, ejus doctrinam quantumvis arduam accipere, & suo sanguine consignare non dubitaverit. Doctrinæ autem à Christo traditæ *Primum Principium* hoc est, Deum debitâ fide, & cultu agnoscere recusantibus, paratum esse post hanc vitam supplicium ignis æterni. Sic enim loquitur Christus *Matthæi 25, v. 51.* Ite maledicti in ignem æternum, & v. 46. Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

XII. Dura, inquires, hæc sententia est. At omnium sententia est. Nulla Ecclesia, nulla inter Christianos Secta unquam dubitavit, sine vera fide impossibile esse

Deo placere, aut ignis æterni pœnas evadere, si quis eam ritè propositam suâ culpâ admittere recuset.

Nunc igitur animum collige, & apud te ipsum expendere, Quantum hætenus curæ adhibueris in deligenda illa Fide ac Religione, in qua possis Deo placere, & ignis æterni tormenta effugere. Quis viator sine ullo examine ingreditur quamlibet viam primò occurrentem, nisi sponte velit in errorem, & interitum incidere? Non ideo via ad salutem recta est, quia lata, quia jucunda, cum ipsa veritas moneat *Matth. 7, v. 14.* Angusta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam. Quia nempe viam veræ fidei pauci seriò investigant, sed illam ingrediuntur, ad quam vel commodum vitæ, vel lucrum, vel officium, vel amicorum exemplum invitat. Et tamen in altera vita, nec officium, nec lucrum, nec amici ulli, sed Fides vera & sincera poterit te ab ignis æterni pœna præservare.

Interroga igitur te ipsum iis verbis quibus à Christo interrogaris *Matth. 17, v. 26.* Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiat? Cras fortè stabis ante tribunal supremi Judicis, Fidei tuæ rationem redditurus, ubi in momento accipies extremam sententiam, unde pendet tota Æternitas. Adhibe ergo nunc in inquirenda veritatis via illam curam ac studium, quòd seriò à te adhibitum non fuisse, ferò lugebis: in hoc enim puncto, ad vitæ finem ultrò errare, aliud non est quam æternum perire.

ARTICULUS II.

Enervantur varia Argumenta & effugia contra hæc à Libertinis opponenda.

I. **R**espondebunt pro sua, suorumque errorum defensione, Atheorum more, horum temporum Libertini: *Hominem* ex jure & dignitate naturæ suæ in res sublunares liberum dominatum, usumque obtinere. Durum proinde videri, à superiori aliquo Numine, quæ naturali hominis libertati ac felicitati in creaturarum usu maximè præjudicant: ideoque nolle se ex doctrina sibi incerta, de libertatis suæ certa possessione deturbari.

Sed ut tuo etiam, Libertine, commodo consulamus, abs te quæro: An non tibi multò durius videatur eam de Deo, ejusque legibus doctrinam abjicere, quæ si vera sit, absque ullo in futurum remedio, tibi allatura est calamitatem perpetuò duraturam; si verò falsa, nihil eam profecti in hac, aut altera vita nocitura est? si enim nullum existat Numen, nullus quoque erit hominum qui post hanc vitam, tuum tibi in colendo Numine errorem exprobrabit: illo autem existente, unâ cum spreti Numinis ultione, consurget adversum te tota hominum multitudo, quæ ab orbe condito Deum ritè coluit, tuæque vesania, quod à communi orbis sensu ultrò aberraveris, meritisimo jure insultabit. Securum igitur te reddit Numinis veneratio à gravissima pœna Atheis perpetuò formidanda, atque insuper spem parit ingentis præmii sinceris Dei cultoribus, communi orbis iudicio, in perpetuum destinati. Et quamvis (quod fieri nequit) tuum de existentia Numinis iudicium cum communi orbis consensu falleretur, per hoc præsentis vitæ conditionem nihil reddes deteriore. Amens ergo sis si doctrinam omnibus ad-